

”Föräldrar och barn”, maj 2004.

Som småbarnsförälder med ansvar för ett nytt liv är det lätt att bli överväldigad av alla vetenskapliga rön som presenteras. Nya kostråd, vaccinationsråd, lekråd och sovråd staplas på varandra. Det är då bra att känna till att vetenskaplig metod knappast är något annat än sunt förnuft och att detta förnuft ofta saknas – även bland forskare.

Ta exempelvis studien som nyligen skapade rubriker genom att påstå att ettåringars tv-tittande orsakar koncentrationssvårigheter senare i livet. Några forskare hade följt drygt ettusen barn över tiden. De barn som tittade mycket på tv i ett- eller treårsåldern visade sig som sjuåringar ha koncentrationssvårigheter betydligt oftare än andra. Forskarna hade då tagit hänsyn till en uppsjö av bakomliggande faktorer som inkomst och utbildning, familjesituation, föräldrarnas psykiska hälsa, deras ålder... Ja, till och med hur mycket föräldrarna lekt med sina barn.

Detta låter bestickande. Ända tills man kommer på att barn som tittar mycket på tv som små nog också gör det som stora. Alltså kanske det är en hel barndom fylld av tv-tittande som hänger samman med koncentrationssvårigheter. Faktum är att studien visar att det är *exakt* lika farligt för ettåringar att se på tv som för treåringar. Om orsakssambandet ser ut som forskarna påstår är detta faktiskt är lite märkligt.

Att bena upp hur orsakssambanden egentligen ser ut är bland det viktigaste forskare har att göra. Det är även bland det svåraste, varför många tyvärr struntar i att ens försöka. Det kan ju vara så att barn som senare får koncentrationsproblem redan som riktigt små lättast lugnas med hjälp av teven. Eller så kanske föräldrar med sämre förutsättningar är mer benägna att ta använda teven som avlastning. Detta skulle innebära att tv-tittandet orsakas av barnens eller föräldrarnas problem – inte det motsatta som forskarna hävdar.

Studien har många andra brister. Det visar sig exempelvis att föräldrarna själva meddelat hur mycket tv barnen tittar på. Samtidigt finns det en norm som säger att teven inte ska användas som barnvakt. Att blint förlita sig på vad folk själv påstår om sitt beteende är i kontroversiella frågor är vanligt, men inte särskilt förnuftigt.

Nog är det möjligt att ambitiösa föräldrar som på andra sätt ger sina barn en harmonisk och stimulerande miljö är mer besvärade än andra av barnens tv-tittande. Detta skulle kunna göra dem särskilt benägna att avrunda antalet timmar framför teven neråt. Ett sådant beteende skulle underminera studiens slutsats.

Det är även vanligt att forskare inte gör alla de experiment de hade kunnat göra. Detta beror ofta på bristande fantasi, men ibland beror det på att resultaten skulle tala emot den tes de försöker driva. Den vanligaste drivkraften till detta beteende är att entydiga resultat är lättare att få publicerade i vetenskapliga tidskrifter – vilket är avgörande för forskarens karriär.

Författarna till rapporten om tv-tittande är skyldiga även till detta. Det vore till exempel intressant att veta om föräldrarnas utbildning, engagemang, psykiska hälsa och inkomst påverkar farorna med tv-tittande. Eftersom forskarna har tillgång till dessa uppgifter hade det bara tagit dem ett par minuter att få fram svaren. Av någon anledning har de lagt upp sina försök på ett sätt som antar att effekten är lika för alla.

Det är inget magiskt med vetenskap. Det handlar om tålmod, nyfikenhet och sunt förnuft. Dessutom måste alla inse att ingen enskild studie någonsin ger hela sanningen. Rapporten om

koncentrationssvårigheter är därför viktig – trots att den omöjligen kan svara på frågan om tv-tittande är skadligt. Den kommer nämligen att inspirera till nya studier som kan visa hur sambanden egentligen ser ut. Tills dessa är klara får emellertid vi föräldrar fortsätta att använda vårt eget förnuft i tv-soffan.

Jonas Vlachos

Fil.dr i nationalekonomi. Gästforskare vid University of Chicago.

Jag är gift med Karin och pappa till Elias, tre år, och Vera, ett år. Efter att Vera fått oss att läsa fem böcker om sömnproblem upptäckte vi att hon helt enkelt var hungrig. Vi ska snart packa för att flytta hem till Midsommarkransen efter en tid i Chicago där jag gästforskat i nationalekonomi.